

Praha 4. 7. 2012

23

Činnost oboru pneumologie a ftizeologie v roce 2011

Activity of branch of pneumology and phthiology in 2011

Souhrn

Ambulantní oddělení oboru pneumologie a ftizeologie sledují osoby se zvýšeným rizikem plicních onemocnění, provádějí tuberkulinové testy a očkování proti TBC, pečují o osoby s plicními chorobami. V roce 2011 bylo provedeno 1 738 990 ošetření-vyšetření. Dispenzarizováno bylo 611 893 pacientů a s rizikem onemocnění plic bylo sledováno 181 709 osob.

Summary

Out-patient departments of the branch of pneumologie and phthiology monitor persons with higher risk of lung diseases; they perform tuberculin tests and TB vaccination, take care of persons with respiratory problems and diseases. In 2011 there were realized 1 738 990 examinations. There were followed up 611 893 registered patients and were monitored 181 709 persons with risk of lung diseases.

Informace o činnosti zdravotnických zařízení oboru pneumologie a ftizeologie (PNE) jsou získávány prostřednictvím statistického výkazu A (MZ) 1-01, který je součástí Programu statistických zjišťování Ministerstva zdravotnictví. Zpravodajskými jednotkami jsou ambulantní pracoviště bez ohledu na zřizovatele, včetně ambulantních částí nemocnic.

Za rok 2011 dodalo podklady pro zpracování 306 subjektů, což je o 1 méně než v předchozím roce. Návratnost výkazů byla 93 %. Ve sledovaném roce poskytovalo zdravotní péči z hlediska průměrných ročních přepočtených počtů (včetně smluvních pracovníků) 344,27 lékařů, dále 578,14 ZPBD (zdravotnických pracovníků nelékařů s odbornou způsobilostí) a 19,15 ostatních odborných pracovníků. Průměrně na 1 pracoviště připadalo 1,13 úvazku lékaře. Při 100 % návratnosti výkazů by zdravotní péči zajišťovalo 363,31 lékařů a 591,50 ZPBD (přepočtených počtů včetně smluvních pracovníků).

Na pracovištích PNE bylo v roce 2011 provedeno celkem 1 738 990 ošetření-vyšetření (1 795 tis. v roce 2010). Na jeden úvazek lékaře tak v průměru připadalo 5 051 ošetření (5 177 v předchozím roce). Při plné návratnosti výkazů by odhadem počet ošetření činil zhruba 1 858 tisíc, což by dělalo kolem 5 100 vyšetření na úvazek lékaře. V přepočtu na 1 tisíc obyvatel činil počet vyšetření 166 (171 v roce 2010). Nejvíce ošetření na úvazek lékaře bylo vykázáno v Ústeckém kraji (6 242) a naopak nejméně výkonů bylo zaznamenáno v Královéhradeckém kraji (3 358).

V ambulantních odděleních PNE je dlouhodobě největší objem péče poskytován dispenzarizovaným osobám. Uvedené údaje ohledně dispenzarizace se týkají pacientů s netuberkulózním onemocněním dýchacího ústrojí. V roce 2011 bylo pod stálým

lékařským dohledem celkem 611 893 pacientů, tj. o 7 % více než v roce 2010. Nově bylo do dispenzarizace přijato 82 035 osob. Podíl nově přijatých osob představoval 13 % z celkového počtu dispenzarizovaných osob. Nemocemi dýchacího ústrojí jsou o něco více postiženi muži než ženy - poměr dispenzarizovaných mužů a žen činil 1,2:1. Děti a mladiství (0–19 let) tvořili 1 % všech dispenzarizovaných pacientů. Z hlediska územního rozložení bylo nejvíce dispenzarizovaných osob v přepočtu na 100 000 obyvatel v Hl. m. Praze a Moravskoslezském kraji, naopak nejméně v Jihočeském a Libereckém kraji. Údaje jsou sledovány podle sídla zdravotnického zařízení.

Nejvíce osob bylo dispenzarizováno pro chronickou obstrukční plicní nemoc (CHOPN) - 123 549 mužů a 86 604 žen. Meziročně se celkový počet pacientů s touto chorobou zvýšil o 5 %. V přepočtu na 100 000 obyvatel bylo nejvíce pacientů s CHOPN léčeno v Hl. m. Praze, nejméně pacientů se potýkalo s tímto onemocněním v Jihočeském kraji. V rámci onemocnění CHOPN se sledují i jednotlivá stadia - lehké zahrnovalo 30 % postižených, střední 40 %, těžké 22 % a velmi těžké 8 %. Na doporučení odborné společnosti uvádíme od roku 2008 v našich aktuálních informacích, oproti sledování na příslušném statistickém formuláři, samostatně stadium 0 rizikové, které je považováno za chronickou bronchitidu (diagnóza MKN-10 J41.0–8). Pro toto onemocnění bylo dispenzarizováno 9 % pacientů z celkového počtu osob pod stálým lékařským dohledem. Nejvíce pacientů s tímto onemocněním na 100 tisíc obyvatel bylo hlášeno z kraje Ústeckého.

Druhou nejčastější příčinou dispenzarizace na odděleních PNE bylo astma bronchiale, které postihovalo 81 539 mužů a 104 442 žen. Úhrnem se počet pacientů s touto diagnózou meziročně zvýšil o 6 %. Nejvíce osob s tímto onemocněním v přepočtu na 100 tisíc obyvatel se nacházelo v Hl. m. Praze. Pro toto onemocnění bylo dispenzarizováno nejvíce dětí a mladistvých do 19 let (celkem 4 329 chlapců a dívek). U astma bronchiale se rovněž rozlišují stupně onemocnění: stupeň 1-intermitentní (27 % postižených), stupeň 2-lehké perzistující (37 %), stupeň 3-středně těžké perzistující (28 %), stupeň 4-těžké perzistující (8 %).

Třetím nejrozšířenějším důvodem dispenzarizace bylo zánětlivé onemocnění plic (59 118 osob). Ve věkové kategorii 0–19 let se s touto diagnózou léčilo 775 osob a byla druhou nejčastější příčinou dispenzarizace u této skupiny obyvatel na pracovištích PNE. Nejvyšší počet nemocných na 100 tisíc obyvatel se vyskytoval v Hl. m. Praze.

Mezi nejzávažnější onemocnění dispenzarizovaných pacientů se řadí zhoubné novotvary dýchacího ústrojí, počet dispenzarizovaných činil 16 970 osob s ověřenými novotvarami (17 412 v roce 2010) a 1 768 osob (1 770 v roce 2010) s dosud neověřenými novotvarami.

Oddělení pneumologie a ftyzeologie se vedle dispenzarizace pacientů s nemocemi dýchacího ústrojí orientují také na osoby se zvýšeným rizikem plicního onemocnění, tzn. kuřáky s vysokým konzumem cigaret (tj. množstvím vykouřených cigaret více než 20 denně po dobu nejméně 20 let, popř. kuřáky ve věku nad 45 let), dále osoby, které přišly do styku s tuberkulózou nebo jinou mykobakterií, osoby s profesionální expozicí kancerogenů a osoby s dysplastickými buňkami ve sputu. V roce 2011 se v této souvislosti podrobilo vyšetřením celkem 181 709 osob (177 182 osob v roce 2010). Nejpočetnější sledovanou rizikovou skupinou byli „silní“ kuřáci (126 959) a lidé ohrožení tuberkulózou nebo jinou mykobakterií (47 647). Z hlediska pohlaví převažovali mezi osobami sledovanými pro zvýšené riziko plicního onemocnění muži (64 %).

Na pracovištích PNE byly vedle již zmíněných činností prováděny také tuberkulínové testy a očkování proti tuberkulóze (BCG vakcinace). Vyhláškou Ministerstva zdravotnictví č. 299/2010 Sb. bylo s platností od 1. 11. 2010 zrušeno plošné očkování proti tuberkulóze a zavedena tzv. selektivní BCG vakcinace u dětí z rizikových skupin. Tuto změnu v BCG

očkovaní však nebylo možno z časových důvodů promítnout do příslušného statistického výkazu pro rok 2011, a proto je třeba přistupovat k získaným údajům ve sledovaném roce jako k orientačním. V souvislosti s výše uvedenou vyhláškou a vyhláškou č. 65/2009 Sb., která od března 2009 ukončila povinné přeočkování proti tuberkulóze ve 2 a 11 letech, počty očkovaných proti TBC a prováděné tuberkulínové testy postupně klesaly. Pracovníci PNE uskutečnili za rok 2011 celkem 16 718 očkování BCG vakcínou, z toho 45 % tvořily děti ve stáří 11 let. Před plánovanou kalmetizací (očkování proti tuberkulóze) se u osob po 6. týdnu věku aplikuje tuberkulínový test. V roce 2011 se podrobilo tuberkulínovým testům 29 284 osob, v 62 % se jednalo o „ostatní“ osoby.

Vypracovala: Ing. Zdeňka Nováková

Dispenzarizovaní pacienti pro vybranou diagnózu nebo pacienti s vybraným chronickým onemocněním, rok 2011

Onemocnění, Diagnóza MKN 10	Celkem		z toho			
			děti (0–19 let)		osoby nově přijaté	
	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
Zhoubné novotvary DÚ ověřené cytologicky nebo histologicky (C33, C34.0–9, C39.9)	11 503	5 467	-	-	3 009	1 481
Neověřené zhoubné novotvary DÚ	1 121	647	-	-	330	185
Nezhoubné novotvary DÚ (D14.2–4, D19.0)	1 993	1 744	2	1	193	181
Zánětlivá onemocnění plic (J12.0–9, J13, J14, J15.0–9, J16.0,8, J17.0–8, J18.0–9, J85.0–2)	34 536	24 582	409	366	8 786	6 961
CHOPN (J42, J43.0–9, J44.0–9)	123 549	86 604	85	84	12 712	9 246
stadium 1 lehké	35 184	28 738	58	39	4 020	3 084
stadium 2 střední	49 678	34 277	4	12	4 468	3 499
stadium 3 těžké	28 341	17 393	22	32	2 472	1 666
stadium 4 velmi těžké	10 346	6 196	1	1	1 752	997
Chronická bronchitida (J41.0–8)	33 247	22 839	81	99	3 148	2 341
Astma bronchiale (J45.1–9, J46)	81 539	104 442	2 304	2 025	9 954	11 579
stupeň 1 intermitentní	22 183	27 986	971	858	2 790	3 304
stupeň 2 lehké perzistující	29 301	39 863	979	816	3 545	4 355
stupeň 3 středně těžké perzistující	23 484	29 091	329	324	2 820	2 992
stupeň 4 těžké perzistující	6 571	7 502	25	27	799	928
Bronchiektázie (J47)	2 873	2 036	2	2	231	190
Sarkoidóza (D86.0,2)	3 757	4 952	-	1	409	445
Pneumokoniózy (J60, J61, J62.0–8, J63.0–8, J64, J65, J66.0–8)	11 436	397	-	-	188	28
Difúzní plicní fibrózy a alergická alveolitis (J67.0–9, J84.0–9)	4 065	3 697	5	4	640	538
Nenádorová onemocnění pohrudnice (J86.0,9, J90, J91, J92.0,9, J93.0–9, J94.0–9)	5 242	3 250	6	3	703	491
Nemoci plicního oběhu, následky oběhových změn (I26.0,9, I27.0–9, I28.0–9)	5 290	4 172	1	1	679	605
Jiná netuberkulózní onemocnění DÚ se závažným průběhem (J68.0–9, J69.0–8, J70.0–9, J80, J96.0–9, J98.0,4,6–9)	14 945	11 968	151	134	3 546	3 236
Celkem	335 096	276 797	3 046	2 720	44 528	37 507

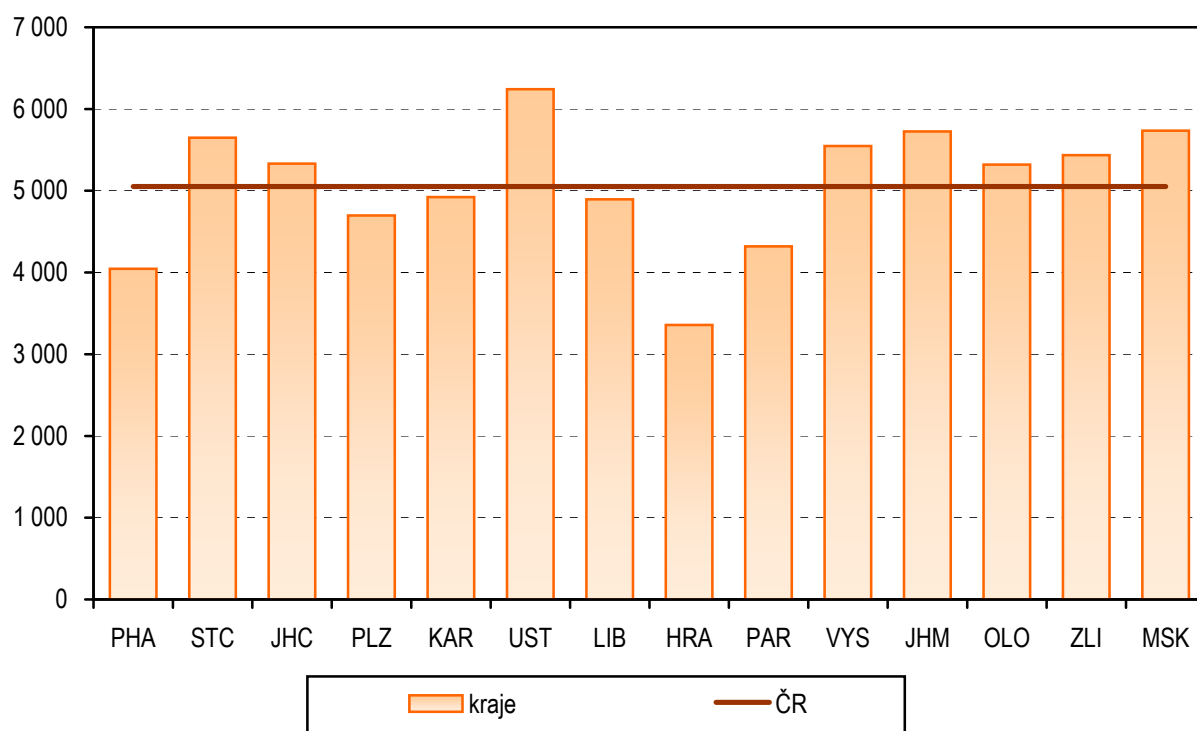
Osoby se zvýšeným rizikem onemocnění TBC nebo plicní rakovinou, rok 2011

Kraj	Celkem	na 100 tis. obyv.	v tom osoby se zvýšeným rizikem onemocnění			
			TBC a mykobakt.	silní kuřáci	s dysplast. buňkami	s profesionál. expozicí kancerogenů
Hl. m. Praha	23 136	1 868,9	5 039	17 837	141	119
Středočeský	18 999	1 492,3	3 868	14 433	152	546
Jihočeský	7 324	1 151,7	1 498	5 219	12	595
Plzeňský	7 864	1 376,0	2 235	5 485	13	131
Karlovarský	3 092	1 018,7	940	1 839	-	313
Ústecký	25 677	3 098,9	6 221	18 825	85	546
Liberecký	4 836	1 103,8	2 705	1 964	22	145
Královéhradecký	9 848	1 777,5	1 965	7 813	13	57
Pardubický	6 525	1 263,9	1 653	4 033	35	804
Vysočina	8 097	1 581,5	1 852	5 917	36	292
Jihomoravský	15 603	1 339,7	4 077	11 313	19	194
Olomoucký	9 432	1 476,4	4 248	5 120	9	55
Zlínský	9 612	1 630,3	3 540	5 855	89	128
Moravskoslezský	31 664	2 568,8	7 806	21 306	97	2 455
ČR	181 709	1 731,1	47 647	126 959	723	6 380

Dispenzarizovaní pacienti pro vybranou diagnózu nebo s vybraným chronickým onemocněním v krajích ČR na 100 tisíc obyvatel, rok 2011

Kraj	Celkem	v tom pro					
		zhoubné novotvary ověřené	zánětlivá onemocnění plic	CHOPN	chronická bronchitida	astma bronchiale	ostatní
Hl. m. Praha	9 862,8	329,4	1 327,2	2 680,8	523,2	3 601,4	1 400,9
Středočeský	5 530,3	110,5	575,6	1 909,1	490,8	1 773,0	671,3
Jihočeský	3 362,8	169,8	272,1	1 196,0	232,3	1 091,9	400,7
Plzeňský	4 904,8	58,1	411,6	1 768,6	257,5	1 956,1	453,0
Karlovarský	5 486,1	112,5	806,8	2 004,5	306,4	1 651,2	604,6
Ústecký	6 586,9	204,1	585,5	2 197,0	1 280,5	1 749,9	569,8
Liberecký	3 481,1	136,1	379,8	1 278,8	115,6	863,0	707,7
Královéhradecký	5 084,7	120,2	118,6	1 888,8	558,3	1 891,3	507,5
Pardubický	5 848,4	175,2	422,5	1 608,2	512,2	2 638,4	491,9
Vysočina	5 473,7	133,2	432,1	2 218,6	446,1	1 491,2	752,4
Jihomoravský	4 742,5	180,7	337,2	2 345,9	238,4	1 122,1	518,0
Olomoucký	4 176,4	130,6	349,3	1 846,9	812,8	474,0	562,8
Zlínský	5 085,0	100,0	494,2	1 626,4	629,5	1 482,6	752,3
Moravskoslezský	6 865,0	133,4	658,6	2 111,6	700,5	1 673,1	1 587,7
ČR	5 824,5	161,5	562,7	2 000,4	533,9	1 770,3	795,6

Počet ošetření - vyšetření na 1 lékaře, rok 2011

Počet lékařů (průměrné roční přepočtené počty) na 100 000 obyvatel, rok 2011

